

This question paper contains 4+2 printed pages]

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

S. No. of Question Paper : 8248

Unique Paper Code : 12131301

GC

Name of the Paper : Classical Sanskrit Literature (Drama)

Name of the Course : B.A. (H) Sanskrit

Semester : III

Duration : 3 Hours

Maximum Marks : 75

(Write your Roll No. on the top immediately on receipt of this question paper.)

(इस प्रश्न-पत्र के मिलते ही ऊपर दिए गए निर्धारित स्थान पर अपना अनुक्रमांक लिखिए ।)

Note : Unless otherwise required in a question, answers should be written either in *Sanskrit* or in *Hindi* or in *English* but the same medium should be used throughout the paper.

टिप्पणी : अन्यथा आवश्यक न होने पर इस प्रश्न-पत्र का उत्तर संस्कृत या हिंदी या अंग्रेजी किसी एक भाषा में दीजिए; परन्तु सभी उत्तरों का माध्यम एक ही होना चाहिए ।

Answer *all* questions.

सभी प्रश्नों के उत्तर दीजिये ।

1. निम्नलिखित का अनुवाद कीजिए :

3×4=12

Translate the following :

(क) कार्यं नैवार्थेनापि भोगैर्न वस्त्रै-

र्नाहं काषायं वृत्तिहेतोः प्रपन्नः ।

धीरा कन्येयं दृष्टधर्मप्रचारा

शक्ता चारित्रं रक्षितुं मे भगिन्याः ॥

P.T.O.

अथवा

(Or)

अहमवजितः पूर्वं तावत् सुतैः सह लालितो,
 दृढमपहता कन्या भूयो मया न रक्षिता ।
 निधनमपि च श्रुत्वा तस्यास्तथैव मयि स्वता,
 ननु यदुचितान् वत्सान् प्राप्तं नृपोऽत्र हि कारणम् ॥

(ख) सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं
 मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति,
 इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी
 किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम् ॥

अथवा

(Or)

यस्य त्वया व्रणविरोपणमिङ्गुदीनां
 तैलं न्यषिच्यत मुखे कुशसूचिविद्धे ।
 श्यामाक मुष्टिपरिवर्धितको जहाति
 सोऽयं न पुत्रकृतकः पदवीं मृगस्ते ॥

(ग) उल्लङ्घयन् मम समुज्ज्वलतः प्रतापं
 कोपस्य नन्दकुलकाननधूमकेतोः ।
 सद्यः परात्मपरिमाण विवेकमूढः
 कः शालभेन विधिना लभतां विनाशं ॥

अथवा

(Or)

उपलशकलमेतद्भेदकं गोमयानां

बटुभिरुपहतानां बर्हिषां स्तूपमेतत् ।

शरणमपि समिद्भिः शुष्यमाणाभिराभि-

र्विनमितपटलान्तं दृश्यते जीर्णकुड्यम् ॥

2. निम्नलिखित की सप्रसङ्ग व्याख्या कीजिए :

3×6=18

Explain with reference to the context of the following :

(क) पूर्वं त्वयाप्यभिमतं गतमेवमासी-

च्छ्लाघ्यं गमिष्यसि पुनर्विजयेन भर्तुः ।

कालक्रमेण जगतः परिवर्तमाना

चक्रारपङ्क्तिरिव गच्छति भाग्यपङ्क्तिः ॥

अथवा

(Or)

किं वक्ष्यतीति हृदयं परिशङ्कितं मे

कन्या मयाप्यहता न च रक्षिता सा ।

भाग्यैश्चलैर्महदवाप्तगुणोपघातः

पुत्रः पितुर्जनितरोष इवास्मि भीतः ॥

(ख) कृष्णसारे ददच्चक्षुस्त्वयि चाधिज्यकार्मुके ।

मृगानुसारिणं साक्षात् पश्यामीव पिनाकिनम् ॥

अथवा

(Or)

यात्येकतोऽस्तशिखरं पतिरोषधीना—

माविष्कृतोऽरुणपुरःसर एकतोऽर्कः ।

तेजोद्वयस्य युगपद्व्यसनोदयाभ्यां

लोको नियम्यत इवात्म दशान्तरेषु ॥

(ग) आस्वादितद्विरदशोणितशोणशोभाम्

संध्यारुणामिव कलां शशलाञ्छनस्य ।

जृम्भाविदारितमुखस्य मुखात् स्फुरन्तीम्

को हर्तुमिच्छति हरेः परिभूय दंष्ट्राम् ॥

अथवा

(Or)

परार्थानुष्ठाने रहयति नृपं स्वार्थपरता

परित्यक्तस्वार्थो नियतमयथार्थः क्षितिपतिः ।

परार्थश्चेत् स्वार्थादभिमततरो हन्त परवान् ।

परायत्त प्रीतेः कथमिव रसं वेत्ति पुरुषः ॥

3. निम्नलिखित में से किसी एक की संस्कृत में व्याख्या कीजिए :

7

Explain any *one* in Sanskrit of the following :

नन्दकुलकालभुजर्गी कोपानलबहुलनीलधूमलताम् ।

अद्यापि बध्यमानां वध्यः को नेच्छति शिखां मे ॥

अथवा

(Or)

सुखमर्थो भवेद् दातुं सुखं प्राणाः सुखं तपः ।

सुखमन्यद् भवेद् सर्वं दुःखं न्यासस्य रक्षणम् ॥

अथवा

(Or)

अर्थो हि कन्या परकीय एव तामद्य सम्प्रेष्य परिग्रहीतुः ।

जातो ममायं विशदः प्रकामं प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा ॥

4. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणी लिखिए :

2×4=8

Write a note on any *two* of the following :

सूत्रधार, प्रस्तावना, नान्दी, कञ्चुकी ।

5. 'स्वप्नवासवदत्तम्' के आधार पर तात्कालिक सामाजिक स्थिति का वर्णन कीजिए । 15

Discuss the social issues on the base of 'स्वप्नवासवदत्तम्' ।

P.T.O.

अथवा

(Or)

अभिज्ञान-शाकुन्तलम् के चतुर्थ अंक का महत्त्व बताइए ।

Bring out the importance of the fourth act of अभिज्ञान-शाकुन्तलम्.

अथवा

(Or)

“मुद्राराक्षस नाटक” के आधार पर विशाखादत्त की नाट्य-शैली का वर्णन कीजिये ।

Describe the Dramatic style of Visakhadatta on the base of Mudraraksasam.

6. संस्कृत नाटकों के स्वरूप का वर्णन कीजिए ।

15

Discuss the nature of Sanskrit Drama.

अथवा

(Or)

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए :

Write short notes on any two of the following :

भास, भवभूति, श्रीहर्ष, भट्टनारायण ।